

อุดมการณ์และโครงสร้าง ทางสังคม และเศรษฐกิจ ในระบอบเสรีประชาธิปไตย

ดร. สมพงษ์ ชุมาก

สถาบันทางการเมืองแบบเสรีนิยมได้พัฒนาขึ้นมาจากการอดุมการเสรีนิยม ซึ่งเกิดขึ้นมาก่อนหน้าแล้ว โดยมีลักษณะแตกต่างจากสถาบันทางการเมืองสมัยก่อนที่สถาบันทางการเมืองแบบเสรีนิยมจะเข้ามาแทนที่ ซึ่งเป็นสถาบันทางการเมืองที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ โดยมีได้มีหลักทฤษฎีอะไรแน่ชัด เพิ่งจะมาระยะหลังที่อดุมการอนุรักษนิยมได้พยายามสร้างความมีเหตุผลให้กับระบอบกษัตริย์และระบอบขุนนางของยุโรปในสมัยก่อนคือ ได้มีการเขียนและพัฒนา อดุมการนี้กันมากตอนเริ่มต้นศตวรรษที่ 19 (นักเขียนสำคัญคือ แมสเตอร์ และ โบนาลต์ ฯลฯ) เพื่อตอบโต้กับอดุมการเสรีนิยมซึ่งได้แพร่ขยายมาจากการปฏิวัติอเมริกันและการปฏิวัติฝรั่งเศส ดังนั้นในกรณีนี้สถาบันอนุรักษนิยมได้เกิดขึ้นก่อนอดุมการอนุรักษนิยม ในทางตรงข้ามอดุมการเสรีนิยมได้เกิดขึ้นก่อนสถาบันเสรีนิยม และได้มีอิทธิพลต่อสถาบันเสรีนิยมอย่างมาก

อดุมการเสรีนิยมได้เคยประสบอุปสรรคจากอิทธิพลของอดุมการอนุรักษนิยม ซึ่งได้

พยายามโต้แย้งกับอดุมการเสรีนิยมตลอดมา ยิ่งกว่านั้นยังประสบปัญหาการถูกขัดขวางจากสถาบันอนุรักษนิยมที่มีอยู่เก่าก่อนอีกด้วย ต่อจากนั้นได้มีการดัดแปลงอดุมการเสรีนิยมบางประการ โดยการเจริญขึ้นมาของอดุมการสังคมนิยม โดยได้มีการพยายามนำอดุมการเสรีนิยมไปประสานกับอดุมการสังคมนิยมบางส่วน ดังนั้น อดุมการเสรีนิยมจึงมิใช่เป็นอดุมการเดียวที่มีบทบาทอยู่ในสังคมเสรีนิยม แต่อดุมการเสรีนิยมยังรับเอาลักษณะบางอย่างของอดุมการอื่นๆเข้ามาด้วย

1. อดุมการเสรีนิยม คำว่า “เสรีนิยม”

ได้มีความหมายอันเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา อันเป็นยุคที่อดุมการนี้แพร่หลายอย่างกว้างขวาง และเป็นยุคที่ได้เกิดมีพรรคเสรีนิยมใหญ่ๆ ที่มีอายุยืนยาวมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งเป็นยุคที่ได้มีการก่อตั้งสถาบันเสรีนิยมอย่างกว้างขวาง อดุมการเสรีนิยมได้รับชัยชนะตั้งแต่ปี 1918 เมื่อฝ่ายพันธมิตรประสบชัยชนะ อย่างไรก็ตามก็

อุดมการณ์เสรีนิยม ได้มีแหล่งกำเนิดก่อนหน้านั้นนานมาแล้ว การเกิดนิยายโปรแตสแตนท์ ซึ่งเป็นการปฏิรูปทางศาสนาคริสต์ได้มีบทบาทสำคัญในการเป็นแหล่งก่อกำเนิดอุดมการณ์เสรีนิยม ทั้งนี้โดยการประกาศหลักการการสอบอย่างเสรี และปฏิเสธอำนาจของสันตปาปาสรุปแล้วอุดมการณ์เสรีนิยมได้ถูกสร้างขึ้นมาจากพื้นฐานเหล่านี้คือ ทฤษฎีของ John Locks ชาวอังกฤษ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 ปรากฏว่าฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นพื้นฐานหลักเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ก็ได้เกิดและสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติอเมริกันและการปฏิวัติฝรั่งเศสรวมทั้งข้อขัดแย้งต่างๆ อันเกิดจากการปฏิวัติดังกล่าว

1.1 อุดมการณ์เสรีนิยมทางการเมือง

เกี่ยวกับคำว่าอุดมการณ์เสรีนิยมทางการเมืองได้มีการสรุปความหมายทั้งหมดลงในมาตรา 1 ของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและประชาชน ปี 1789 (la Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789) ว่า “มนุษย์เกิดมาและมีชีวิตโดยเสรีและเท่าเทียมกันตามกฎหมาย” (Les hommes naissent et demeurent libres et égaux en droits) คำว่า “เสรีภาพ” (Liberté) และ “ความเสมอภาค” (égalité) ถือว่าสำคัญ

ของอุดมการณ์เสรีนิยม สำหรับอีกคำหนึ่งได้แก่คำว่า “ความเป็นพี่น้องกัน” หรือ “ภราดรภาพ” (fraternité) นั้น เป็นคำที่รัฐบาลฝรั่งเศสได้เพิ่มเติมเข้ามาในปี 1843 ซึ่งเป็นคำที่แสดงถึงว่าได้รับอิทธิพลมาจากอุดมการณ์สังคมนิยม อุดมการณ์เสรีนิยมมีลักษณะปัจเจกบุคคลนิยม (individualiste) ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ที่การสืบทอดเนื่องของผลประโยชน์ส่วนบุคคลซึ่งอุดมการณ์ยืนยันหนักแน่นว่า เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดสำหรับที่จะสร้างผลประโยชน์ส่วนรวม (l'intérêt général) ซึ่งขัดกันโดยสิ้นเชิงกับคำว่า “ความเป็นพี่น้องกัน”

1.1.1 ความหมายของเสรีภาพและความเสมอภาค

เสรีภาพและความเสมอภาคมิได้เป็นแนวความคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรมเข้าใจยากและเป็นหลักการที่เป็นแต่เพียงทฤษฎีตามที่มีหลายคนกล่าวกัน แต่ทั้งสองคำดังกล่าวสัมพันธ์อยู่กับโครงสร้างทางสังคมที่แน่ชัดซึ่งฝ่ายเสรีนิยมต้องการที่จะนำเข้ามาแทนที่โครงสร้างของระบบขุนนาง และโครงสร้างของระบบกษัตริย์สมัยเก่า ซึ่งก็สามารถนำมาแทนที่ได้สำเร็จ

(1) ความเสมอภาค เมื่อกล่าวว่ามีมนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน ก็เท่ากับกล่าวว่าใครก็ตามจะไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากมรดกแห่ง

สิทธิหรืออิทธิฤทธิ์ที่ทำให้ตนอยู่เหนือคนอื่น สังคมขุนนางอันเป็นสังคมที่การปกครองตกอยู่ในมือของชนชั้นขุนนาง และกษัตริย์ที่สืบมรดกตกทอดทางราชบัลลังก์ต่อกันมา จึงได้ถูกลดอิทธิพลโดยฝ่ายเสรีนิยมและหลักการพื้นฐานหลายอย่างหลายประการของระบอบกษัตริย์ก็ได้อ่อนแอลงลง ถ้ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันก็ไม่มีอำนาจใดๆ จากภายนอกมาอยู่เหนือมนุษย์แต่ละคนได้ อำนาจก็จะขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างสมาชิกของสังคม ใครก็ตามจะใช้อำนาจก็แต่เพียงโดยการยินยอมของประชาชน ซึ่งมอบหมายสิทธิให้เป็นผู้ปกครองเขา ด้วยเหตุนี้จึงได้เกิดระบบผู้แทนและการเลือกตั้ง ความชอบธรรมของระบอบกษัตริย์อันขึ้นอยู่กับพื้นฐานการเกิดก็ได้อ่อนแอลง ความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยซึ่งขึ้นอยู่กับหลักการเลือกตั้งเข้ามาแทนที่

(2) เสรีภาพของบุคคล ได้แก่เสรีภาพที่แต่ละบุคคลสามารถคิด แสดงออกและกระทำตามที่ตนต้องการ แต่ก็ถูกจำกัดโดยเสรีภาพอันบุคคลอื่นมีอยู่ด้วย ในระบอบนี้ข้อจำกัดมีอยู่เพียงอย่างเดียวคือ เสรีภาพถูกจำกัดโดยเสรีภาพ เราอาจแยก “เสรีภาพส่วนบุคคล” กับ “เสรีภาพส่วนรวม” เสรีภาพส่วน

บุคคลจะเกี่ยวข้องอยู่กับกิจกรรมของเอกชนโดยเฉพาะ แต่เสรีภาพส่วนบุคคลก็สามารถนำมาใช้ในการทางการเมืองได้เช่นกัน เสรีภาพส่วนบุคคลหมายถึง “ความปลอดภัยในชีวิต” หรือได้แก่การได้รับความคุ้มครองจากการถูกจับกุมคุมขังและทำร้ายโดยพลการ ซึ่งหลักการนี้มีการยึดถืออย่างแน่นแฟ้นในกลุ่มประเทศแองโกล-แซ็กซอน (ซึ่งเรียกว่าหลักการ L'Habeas corpus)* แต่ในประเทศอื่นๆ เช่น ฝรั่งเศส หลักการนี้มีการปฏิบัติหย่อนยานลงมา นอกจากนี้เสรีภาพส่วนบุคคลยังหมายรวมถึงเสรีภาพและความละเมิดมิได้ในเรื่องที่อยู่อาศัย เสรีภาพในการติดต่อเสรีภาพในการเดินทางไปไหนมาไหน ฯลฯ และยังหมายถึงเสรีภาพในครอบครัวซึ่งหมายถึงสิทธิในการที่จะแต่งงาน โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ สิทธิในการให้การอบรมบุตรหลานของตนอย่างเสรี รวมทั้งสิทธิในการหย่าร้าง ฯลฯ ด้วย

(3) เสรีภาพส่วนรวม

เสรีภาพส่วนรวมจะเกี่ยวข้องกับการกระทำร่วมกัน ซึ่งหมายถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในระหว่างประชาชนด้วยกัน ซึ่งได้แก่เสรีภาพในทางข่าวสาร การแสดงออกโดย

* กฎหมายอังกฤษ (1679) ประกันเสรีภาพส่วนบุคคล

วิถีทางอื่นๆ (เช่น ทางหนังสือ วิทยุ และ โทรทัศน์) เสรีภาพในการแสดงมหรสพ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพส่วนรวม เหล่านี้มีบทบาทอย่างสำคัญในการแสดงออก ซึ่งความคิดในรูปแบบต่างๆ เช่น ปรัชญา ศาสนา การเมือง ศิลปะ และวรรณกรรม เป็นต้น เสรีภาพส่วนรวมยังมีบทบาทนอกเหนือจากที่กล่าวแล้วอีกด้วย เช่น เสรีภาพในการรวมกลุ่มหรือสมาคมยังรวมถึงการตั้ง สมาคมกีฬา การรวมกลุ่มนักตกปลา เป็นต้น และยังได้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเมือง เพราะหากไม่มีเสรีภาพส่วนรวมแล้ว การเลือกตั้ง รัฐสภา และสถาบันของ รัฐเสรีนิยมย่อมไม่อาจจะมียุติได้ แต่เสรีภาพส่วนรวมก็เกี่ยวข้องอยู่กับเรื่องที่มีใช้การเมืองด้วย

1.1.2 ลักษณะของเสรีภาพและความเสมอภาค เสรีภาพและความเสมอภาคไม่ว่าจะมีความหมายอย่างไรก็ตาม ย่อมมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ เสรีภาพและความเสมอภาคทางกฎหมายกับการปราศจากการแทรกแซงจากรัฐ

(1) เสรีภาพและความเสมอภาคทางกฎหมาย

ลักษณะทางกฎหมายและการปราศจากการแทรกแซงโดยรัฐนั้นเกิดมาจากสภาพที่

อุดมการณ์เสรีนิยมได้แสดงให้เห็นตั้งแต่ต้น คือ ตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 และ 19 ถึงสถานการณ์ของชนชั้นที่ถูกบังคับโดยกฎหมายและโดยรัฐ ซึ่งได้แก่ ชนชั้นนายทุนการค้า นักอุตสาหกรรม นายธนาคารและนักวิชาการ แต่ชนชั้นเหล่านี้ซึ่งเป็นผู้สร้างและพัฒนาขอบเขตเสรีนิยมมิได้ถูกบังคับทางเศรษฐกิจจากชนชั้นขุนนางที่ปกครองรัฐอยู่ ดังนั้นชนชั้นดังกล่าวเหล่านี้จึงใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินเงินทองอันสมบูรณ์ของตนได้ และบ่อยครั้งที่สามารถมองเห็นได้ว่าชนชั้นดังกล่าวมักอ้างว่ารวยกว่าชนชั้นขุนนาง แต่กฎหมายยังให้อภิสิทธิ์กับขุนนางอยู่ซึ่งทำให้เขาทนไม่ได้ ระบบอำนาจเด็ดขาดของกษัตริย์มิได้ทำให้พวกเขามีเสรีภาพทางวิชาการอย่างเพียงพอ และมีได้ให้หลักประกันใดๆ แก่พวกเขาในเรื่องความปลอดภัยส่วนบุคคล กฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการรวมตัวเป็นบริษัทก็ได้เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชนชั้นนายทุนดังกล่าว

ดังนั้นจึงเป็นการจำเป็นที่ชนชั้นนายทุนดังกล่าวจะต้องเปลี่ยนกฎหมาย เปลี่ยนสถานะตามกฎหมายเพื่อที่จะให้ตนเองได้มีความเสมอภาคและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้เองชนชั้นนายทุนจึงให้คำจำกัดความของเสรีภาพและความเสมอภาคว่า เสรีภาพและความ

เสมอภาค “ตามกฎหมาย” การต่อสู้อันสำคัญ
ของฝ่ายเสรีนิยมคือการต่อสู้เพื่อปฏิรูปสถานะ
ตามกฎหมายโดยการล้มเลิกอภิสิทธิ์ของชนชั้น
ขุนนาง รวมทั้งการยกเลิกระบบบริษัฏ โดย
ให้มีสิทธิในการพิมพ์หนังสือและหนังสือพิมพ์
อย่างเสรี สิทธิในการรวมกลุ่ม สิทธิในการ
เข้าสมาคม รวมทั้งสิทธิในการชุมนุมแสดง
ความคิดเห็นทางการเมือง

(2) การไม่ถูกแทรกแซงจากรัฐ การ
ปฏิรูปทางกฎหมายตามแบบชนชั้นกลาง หรือ
ชนชั้นนายทุนดังกล่าวนี้มีลักษณะในทางลบ
คือมุ่งที่จะไม่ให้รัฐเข้ามาแทรกแซงในกิจกรรม
ของประชาชน โดยถือว่ากิจกรรมของประ-
ชาชนเป็นกิจกรรมอิสระซึ่งอำนาจทางการเมือง
จะเข้าไปแทรกแซงยุ่งเกี่ยวไม่ได้ ดังนั้นจึง
เรียกร้องไม่ให้รัฐแทรกแซง เขาถือว่าเป็นสิ่ง
จำเป็นที่จะต้องไม่สร้างความเหลื่อมล้ำทาง
กฎหมายทั้งนี้เพื่อที่จะให้มนุษย์ทุกคนได้มี
ความเสมอภาคกัน จำเป็นที่จะต้องให้ทุกคน
คิด เขียน พิมพ์ จำหน่าย ประชุม ชุมนุมและ
ร่วมกันแสดงออกความคิดเห็นทางการเมือง
ตามทัศนะของแต่ละบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้
ทุกคนมีเสรีภาพในการเมือง และจำเป็น
ด้วยที่จะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ผลิตขาย
และซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภค ทั้งนี้เพื่อที่จะ
ให้ทุกคนมีเสรีภาพทางเศรษฐกิจ

1.1.3 การจำกัดอำนาจของรัฐบาล

การจำกัดอำนาจของผู้ปกครองหรือรัฐบาล
เป็นลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของอุดมการ
เสรีนิยมทางการเมือง ความคิดเรื่องการจำกัด
อำนาจของผู้ปกครองผูกพันอยู่กับแนวความ
คิดเรื่องความเสมอภาคและเสรีภาพ ฝ่ายเสรี
นิยมยืนยันว่าโดยหลักธรรมดาแล้วอำนาจทาง
การเมืองนั้นเป็นสิ่งที่มิอันตราย เพราะว่า
อำนาจทางการเมืองอาจทำให้ผู้มีและใช้นำไป
ใช้ในทางที่ผิดและในทางที่กดขี่ข่มเหงประ-
ชาชนได้ แนวความคิดดังกล่าวนี้ลอกแบบมา
จากแนวความคิดของนักคิดสมัยกรีก ฝ่าย
เสรีนิยมนำเอามากำหนดเป็นแกนสำคัญของ
อุดมการณ์ของตน โดยถือว่าอำนาจทางการเมือง
และรัฐจะต้องทำให้อ่อนแอหรือต้องจำกัด
อำนาจทางการเมือง ทั้งนี้เพื่อมิให้สามารถ
กดขี่ข่มเหงประชาชนได้ ดังนั้นสถาบันทาง
การเมืองแบบเสรีนิยมจึงพัฒนามาตามแนว
ความคิดดังกล่าวนี้

(1) การจำกัดอำนาจรัฐบาลโดยสถาบัน
ระบบผู้แทนและการเลือกตั้งเป็นข้อผูกพันให้
ฝ่ายผู้ปกครองต้องคิดคำนึงถึงเจตนารมณ์ของ
ประชาชนผู้เลือกตั้งตนอยู่เสมอ และอาจจะทำ
ให้ตนไม่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาปกครองอีกก็ได้
ในบางประเทศอาจจะถึงกับยอมให้มีการปลด
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ (เช่นในสหรัฐ

เป็นต้น) ซึ่งทำให้ผู้ได้รับเลือกจากประชาชน ต้องมีความระมัดระวังตัวยิ่งขึ้น

โดยสรุป ลักษณะการถูกจำกัดอำนาจหน้าที่ของฝ่ายผู้ปกครองในระบบเสรีนิยม ก่อให้เกิดผลในทำนองเดียวกัน คือ รัฐบาลเสรีนิยมเป็นรัฐบาลชั่วคราว ซึ่งจะอยู่ในชั่วระยะเวลา 4 ปี 5 ปี หรือ 7 ปี รับผิดชอบต่อประชาชนและไม่มีหลักประกันว่าจะได้รับเลือกให้ทำหน้าที่ต่อไปอีกหรือไม่

การแบ่งแยกอำนาจทางการเมืองระหว่างฝ่ายบริหารกับรัฐสภาในระบบนี้จะเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือรัฐสภาจำกัดเสรีภาพในการปฏิบัติของฝ่ายบริหารและฝ่ายบริหารจำกัดเสรีภาพในการปฏิบัติของรัฐสภา หลักการแห่งความเสมอภาคและอำนาจตุลาการก็จำกัดอำนาจรัฐบาลและรัฐสภา ทั้งหมดนี้คือหลักการแบ่งแยกอำนาจ อันเป็นหลักการพื้นฐานของอุดมการเสรีนิยม

(2) การยอมให้มีหลายฝ่ายเข้าร่วมทางการเมือง

โครงสร้างทางการเมืองในระบบเสรีนิยมนี้ย่อมมีระบบหลายฝ่าย หรือพหุนิยม ซึ่งระบบนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานอีกประการหนึ่งของอุดมการเสรีนิยม การเลือกตั้ง รัฐสภา รวมทั้งเสรีภาพส่วนรวมจะมีความหมายได้ก็ต่อเมื่อยอมให้มีความคิดหลายฝ่าย ซึ่งแสดง

ออกมาในรูปพรรคการเมืองหลายพรรค หรือองค์การทางการเมืองหลายองค์การที่แข่งขันกันในประเทศ ระบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกยอมรับระบบหลายฝ่าย จะเห็นได้ว่าระบบหลายฝ่ายจำกัดอำนาจของฝ่ายผู้ปกครองทั้งโดยการมีพรรคฝ่ายค้านที่คอยวิจารณ์การปฏิบัติงานของฝ่ายรัฐบาล และอาจจะกลับมาเป็นฝ่ายรัฐบาลที่ปกครองประเทศในโอกาสต่อไปได้ นอกจากนี้ระบบหลายฝ่ายยังจำกัดอำนาจของฝ่ายรัฐบาลโดยระบบค่านิยมที่ได้สร้างขึ้นในอุดมการณ์ คืออุดมการเสรีนิยมพิจารณาเห็นว่า ความแตกต่างทางด้านความคิดเป็นคุณค่าที่สร้างสรรค์ที่สำคัญ ดังนั้นอุดมการณ์นี้ ไม่ยอมรับว่าความคิดฝ่ายเดียวจะเป็นสิ่งถูกต้องแท้จริง และความคิดอย่างอื่นผิดหมด ระบบหลายฝ่ายของอุดมการเสรีนิยมจึงขัดแย้งโดยตรงกับลัทธิผูกขาดทางอุดมการหรือลัทธิที่เห็นว่าอุดมการของตัวแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้นที่ถูกต้อง ซึ่งลัทธิอันหลังนี้จะนำไปสู่รัฐบาลเผด็จการ

ระบบหลายฝ่ายยังช่วยจำกัดความคิดที่อาจจะถูกครอบงำจากชั้นเชิงอันฉลาดของกลุ่มผู้ปกครองหรือรัฐบาล รวมทั้งยังช่วยจำกัดความเชื่ออันเกิดจากการโฆษณาของรัฐบาลด้วย ซึ่งนับว่าระบบหลายฝ่ายสามารถสร้างข้อจำกัดอย่างสำคัญต่อรัฐบาล

(3) การแบ่งแยกอำนาจทางการเมืองและ อำนาจทางเศรษฐกิจ

อุดมการณ์เสรีนิยมจำกัดอำนาจฝ่ายรัฐบาล โดยได้แยกอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจออกจากกันโดยมิให้ทั้งสองอำนาจ อยู่ในมือของชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง สำหรับนักเสรีนิยมใหม่สมัยปัจจุบันเห็นว่าการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 2 อำนาจดังกล่าวได้สร้างพื้นฐานของเสรีภาพของรัฐบาลที่ถูกจำกัดอำนาจ และพื้นฐานของระบบหลายฝ่ายชน

อุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในรูปคำขวัญที่ว่า “ปล่อยให้ผลิตปล่อยให้ค้า”

1.2 อุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ

1.2.1 สารของอุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ สารสำคัญของอุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจมีอยู่ 2 ประการคือ เสรีภาพในการลงทุนและเสรีภาพในการแลกเปลี่ยน ซึ่งทั้ง 2 อย่างขึ้นอยู่กับหลักการทรัพย์สินส่วนบุคคลในการผลิต อันเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของอุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ

(1) ทรัพย์สินส่วนบุคคล หลักการในเรื่องทรัพย์สินส่วนบุคคลเป็นที่ยืนยันและประกาศอย่างหนักแน่น และดูเหมือนว่าหนักแน่นกว่าหลักการในเรื่องเสรีภาพและความ

เสมอภาคเสียอีก ฝ่ายเสรีนิยมมิได้แยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเป็นเจ้าของเครื่องบริโภคและอุปโภค (บ้านที่อยู่อาศัยส่วนตัว ที่พักอยู่ชั่วคราว ภาพยนตร์ เครื่องเรือน ฯลฯ) กับการเป็นเจ้าของทรัพย์สินในการผลิต (โรงงาน ร้านค้า กิจกรรมผลิตทางเกษตรกรรม เป็นต้น)

(2) เสรีภาพในการลงทุน ประการแรกหมายความว่าแต่ละคนมีเสรีภาพในการที่จะทำกิจการลงทุนอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นตามที่ตนต้องการ อุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจจึงขัดแย้งกับระบบบริษัทซึ่งได้มีอยู่แล้วในขณะที่ยอดการเสรีนิยมกำลังเจริญก้าวหน้าในระบบบริษัทที่เป็นอยู่ในขณะนั้นจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ หรือโดยอภิสิทธิ์ของกษัตริย์จึงจะสร้างบริษัทลงทุนใหม่ๆ ได้บริษัทลงทุนที่มีอยู่แล้วก็วางกฎเกณฑ์ปลักย่อยกระจุกระจุก ทั้งในกระบวนการผลิตและในเรื่องการบริหารงานบุคคล ซึ่งอยู่ภายในกรอบของระบบสายบังคับบัญชาของบริษัท

อุดมการณ์เสรีนิยมมีแนวโน้มที่จะเลิกล้มกฎเกณฑ์กระจุกระจุกไม่ว่าจะเป็นของบริษัทหรือรัฐมีเพียงแต่ว่าใครก็ตามสามารถสร้างบริษัทลงทุนตามที่ตนต้องการได้ด้วย ซึ่งย่อมาหมายความว่าเสรีภาพในการจัดองค์การแรงงานและเสรีภาพในการกำหนดเงินเดือน

ในอุดมการเสรีนิยมนั้น การเผชิญหน้ากันระหว่างกรรมกร ซึ่งใช้แรงงานกับฝ่ายนายจ้างเจ้าของโรงงานซึ่งเป็นเจ้าของทุนหมายถึงจุดสมมูล ซึ่งเป็นหลักประกันถึงสถานะที่ดีที่สุดของทั้งสองฝ่ายได้ ทั้งนี้เพราะถ้าเจ้าของโรงงานขาดทุนล้มเลิกกิจการโดยข้อเรียกร้องอันรุนแรงของฝ่ายกรรมกรก็ย่อมทำให้ฝ่ายกรรมกรเสียประโยชน์ไปด้วย กระนั้นก็ดีแนวความคิดเสรีนิยมได้พัฒนาในเรื่องการเผชิญหน้ากันระหว่างกรรมกรนายจ้างเจ้าของโรงงานขึ้นมา ในตอนแรกแนวความคิดนี้ยอมรับการเผชิญหน้าระหว่างบุคคลต่อบุคคลของกรรมกรกับนายจ้าง และห้ามการนัดหยุดงาน การรวมพลัง และการตั้งสหภาพแรงงาน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอย่างหนัก ต่อมาฝ่ายเสรีนิยมก็ค่อยยอมรับการเผชิญหน้าในรูปกลุ่มมากขึ้นระหว่างนายจ้างกับกรรมกร ซึ่งก็ได้ก่อให้เกิดความเสมอภาคกันในระดับหนึ่ง

(3) เสรีภาพในการแลกเปลี่ยน หรือเสรีภาพในเรื่องการค้า เป็นผลพลอยได้จากเสรีภาพในการลงทุน เสรีภาพในการแลกเปลี่ยนหมายถึงเสรีภาพในการแข่งขัน หรือที่เรียกกันว่า “กฎของตลาด” นายทุนเจ้าของโรงงานจะทำการผลิตสิ่งของที่ตนต้องการผลิตและกำหนดราคาสิ่งผลิตตามที่ตนต้องการ

แต่ผู้บริโภคก็จะเลือกซื้อสิ่งผลิตที่ตนพอใจในราคาที่เสนอ การขายออกหรือขายไม่ออกจึงเป็นแกนสำคัญของระบบนี้ รวมทั้งเป็นกลไกของระบบนี้ด้วย ถ้าผู้บริโภคไม่ต้องการสิ่งผลิตใดก็ไม่ซื้อสิ่งผลิตนั้น โรงงานผู้ผลิตก็จะขาดทุนจนต้องเลิกกิจการไป

เสรีภาพในการแลกเปลี่ยนหมายถึงว่ามี การแข่งขันกันอย่างเต็มที่ ซึ่งหมายถึงว่ารัฐจะต้องไม่เข้าควบคุมกำหนดราคา ภาษี และกิจการค้าอภิสัทธิสิ่งผลิตทุกอย่างจะผลิตออกมาอย่างเสรีและปล่อยให้มีการซื้อขายอย่างเสรีในขอบเขตของประเทศ ในการแลกเปลี่ยนภายในชาติกฎเกณฑ์จะเป็นอย่างเดียวกัน เสรีภาพในการแลกเปลี่ยนยังหมายถึงการไม่ยอมให้มีข้อห้ามในการนำเข้าและส่งออก การแบ่งส่วน และข้อจำกัดอื่นๆ รวมทั้งข้อห้ามในเรื่องภาษีนำเข้า

1.2.2 ความสัมพันธ์กันระหว่างอุดมการเสรีนิยมทางการเมืองกับอุดมการเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ

อุดมการเสรีนิยมทางเศรษฐกิจและอุดมการเสรีนิยมทางการเมืองเกี่ยวเนื่องส่งเสริมกันอยู่ แต่ความจริงแล้วความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันนั้นเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น เพราะยังมีความขัดแย้งบางอย่างระหว่างอุดมการเสรีนิยมทางการเมือง

และเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ทั้งจะชี้ให้เห็น
ดังต่อไปนี้ คือ

(1) ลักษณะที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่าง อุดมการทั้งสอง

ฝ่ายเสรีนิยมรุ่นเก่าเห็นว่าอุดมการเสรี
นิยมทางการเมืองกับอุดมการเสรีนิยมทาง
เศรษฐกิจเป็นเรื่องของอุดมการเสรีนิยม แต่
มองคนละด้าน เสรีภาพทางอุตสาหกรรม
และเสรีภาพทางการค้าก็เป็นแบบหนึ่งของ
เสรีภาพส่วนบุคคล และเป็นความเสมอภาค
ระหว่างประชาชนด้วย เสรีภาพทางอุตสาหกรรม
และการค้าจะต้องได้รับการประกัน
ว่ารัฐจะไม่เข้าแทรกแซง ดังนั้นรัฐเสรีนิยม
จึงถูกจำกัดอำนาจหน้าที่ลงเหลือเพียงไม่กี่อย่าง
ได้แก่การเป็นผู้ให้หลักประกันกฎเกณฑ์
ระเบียบสาธารณะ การปกป้องคุ้มครองการ
บุกรุกจากภายนอกประเทศ และบางครั้งก็เป็น
ผู้คอยสังเกตการณ์ในเรื่องกฎเกณฑ์การแข่งขัน
ระหว่างเอกชนกับบริษัทลงทุนต่างๆ

นักทฤษฎีปัจจุบันแห่งอุดมการเสรีนิยม
แบบใหม่ได้นำเอาลักษณะประการหนึ่งของ
อุดมการเสรีนิยมทั้งสองดังกล่าวมาปรับปรุง
ตามแนวคิดของเขา ก็ือนักทฤษฎีเหล่านี้เห็น
ว่าคุณค่าอันสำคัญของอุดมการเสรีนิยมทาง
เศรษฐกิจคือ การทำให้บรรลุถึงการแบ่งแยก
อำนาจทางการเมืองกับอำนาจทางเศรษฐกิจ

ซึ่งจะเป็นผลให้สามารถบั่นทอนกำลังอำนาจ
ของรัฐได้ ขณะเดียวกันที่อุดมการสังคมนิยม
พยายามรวมอำนาจทางเศรษฐกิจและทาง
การเมืองไว้ที่รัฐซึ่งทำให้รัฐมีอำนาจอย่างมาก
สำหรับในระบบทุนนิยมนั้น อำนาจทาง
เศรษฐกิจได้กระจายกันอยู่ตามบริษัทห้างร้าน
เอกชนต่างๆ ซึ่งแต่ละบริษัทเหล่านั้นก็มี
อำนาจในการตัดสินใจของตนเองเป็นอิสระ
จากรัฐ ดังนั้นกรรมสิทธิ์ของเอกชนในเครื่อง
มือการผลิตจึงเป็นรูปแบบ โครงสร้างทาง
เศรษฐกิจหลายฝ่าย ซึ่งหมายถึงเอกชนทั้ง
หลายต่างก็สามารถจะมีกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือ
การผลิตได้ เสรีภาพดังกล่าวสะท้อนให้มี
เสรีภาพทางการเมืองด้วย แต่ในทางตรงข้าม
การให้ส่วนรวมเป็นเจ้าของบริษัทลงทุนและ
การวางแผนส่วนรวมนั้นมีความมุ่งหมายที่จะ
ให้อำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจ
มาตกอยู่ในมือของบุคคลกลุ่มเดียว

(2) ลักษณะที่ขัดกันระหว่างสอง อุดมการ

การวิเคราะห์ในตอนต้นเป็นแต่เพียง
แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงส่วนหนึ่ง ความจริง
การแบ่งแยกอำนาจทางการเมืองกับอำนาจทาง
เศรษฐกิจนั้นส่วนหนึ่งอาจไม่ถูกต้องนัก
เพราะว่าอำนาจทางเศรษฐกิจนั้นสามารถสร้าง
มาตรการบีบบังคับหลายอย่างหลายประการ

ต่ออำนาจทางการเมือง ในระบอบทุนนิยมเสรีในศตวรรษที่ 17 นั้น อำนาจทางการเมืองแทบจะไม่ค่อยมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง เพราะเป็นเพียงผลสะท้อนของอำนาจทางเศรษฐกิจ นายทุนทั้งหลายเป็นผู้กุมบังเหียนอย่างสำคัญในการมีอิทธิพลต่อผู้มีอำนาจทางการเมือง การแบ่งแยกอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจจะเป็นความจริงในระบอบปัจจุบัน ซึ่งมีองค์การกรรมกรที่มีอำนาจ (สหพันธ์ต่าง ๆ พรรคสังคมนิยม หรือคอมมิวนิสต์) และสถาบันที่มีอำนาจอื่น ๆ (หนังสือพิมพ์, มหาวิทยาลัย เป็นต้น) ดังกล่าวนั้นเป็นหน่วยต้านกับพลังทางเศรษฐกิจ แต่ในสหรัฐสถานการณ์ยังอยู่ใกล้เคียงศตวรรษที่ 19 คือ อำนาจทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลอย่างแท้จริงต่ออำนาจทางการเมือง การรวมอำนาจทางเศรษฐกิจไว้ในมือของผู้ที่ผูกขาดเพียงไม่กี่คน ยิ่งทำให้ภาพที่เราคิดว่ามีศูนย์การตัดสินใจอิสระทางเศรษฐกิจมากมายหลายแห่งนั้นผิดพลาดจากความจริงไป

นอกจากนี้การที่อำนาจทางเศรษฐกิจมีได้ขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองในระบอบเสรีนิยมนั้นยังคงบั่นทอนเสรีภาพของประชาชนด้วย เพราะเมื่อทุกคนมีเสรีภาพในทางเศรษฐกิจฝ่ายที่ฉลาดกว่าเข้มแข็งกว่า ก็จะ

กลืนเอาฝ่ายที่อ่อนแอกว่า แล้วก็ผูกขาดกิจการ เมื่อมีการผูกขาดก็ย่อมเป็นการจำกัดสิทธิของคนอื่น ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าย่อมตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝ่ายที่เข้มแข็งกว่า และผลจะนำไปสู่การจำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองอีกด้วย

ยิ่งกว่านั้น อำนาจทางเศรษฐกิจในระบอบเสรีนิยมก็ยังคงเป็นแบบเผด็จการ (autocratie) เพราะอำนาจทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับมรดกตกทอด พรรคพวก ชัยชนะ หรือการแต่งตั้งโดยกลุ่มเจ้าของทุน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวว่าอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นแบบเผด็จการแม้แต่ในระบอบการปกครองแบบเสรีนิยม และเพราะฉะนั้นจึงทำให้ผู้ที่ไม่มีเงินถูกจำกัดการใช้เสรีภาพของตน

(3) ทางเลือกกระหว่างสองอุดมการณ์ ในทางทฤษฎีอุดมการณ์เสรีนิยมทางการเมืองเป็นปัจจัยหลักของอุดมการณ์เสรีนิยม อุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจเป็นแต่เพียงหนทางหนึ่งที่ประกันเสรีภาพส่วนบุคคลและเสรีภาพส่วนรวม ความเสมอภาค ระบบหลายฝ่ายและประชาธิปไตย แต่มีผู้กล่าวว่าในทางปฏิบัติเมื่อจำเป็นต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง ฝ่ายเสรีนิยมมักจะเลือกเอาอุดมการณ์เสรีนิยมทางเศรษฐกิจ เพราะเขาชอบที่จะกำจัดเสรีภาพ

ทางการเมืองออกไปมากกว่าที่จะจำกัดระบบกรรมสิทธิ์เอกชน^๑

2. โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของระบอบเสรีประชาธิปไตย

ระบอบเสรีประชาธิปไตยปรากฏอยู่ในประเทศยุโรปตะวันตก (ยกเว้นปอร์ตุเกส) ในอเมริกาเหนือ (สหรัฐอเมริกา และแคนาดา) ในประเทศแถบมหาสมุทรแปซิฟิก (ญี่ปุ่น ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์) ลักษณะร่วมของการเมืองในประเทศดังกล่าวพอที่จะเป็นแบบฉบับอันดีของระบอบเสรีประชาธิปไตย อำนาจทางการเมืองในระบอบนี้มีพื้นฐานอยู่ที่ *อำนาจอธิปไตยของประชาชน* คือผู้ปกครองจะได้รับการเลือกตั้งมาจากการเลือกตั้งทั่วไปอย่างเสรี และอย่างเปิดเผย (หมายความว่า เป็นการเลือกตั้งที่แท้จริงที่ผู้สมัครหลาย ๆ คนจะมีโอกาสเข้าแข่งขัน และไม่ใช่เป็นการเลือกตั้งโดยการออกเสียงลงคะแนนแก่ผู้สมัครของพรรคเพียงพรรคเดียว) โครงสร้างของรัฐบาลแบบนั้นขึ้นอยู่กับการมีพรรคหลายพรรค และกับการแบ่งแยกอำนาจอิทธิฤทธิ์ของผู้ปกครองถูกจำกัด และผู้อยู่ใต้ปกครองมีเสรีภาพในทางความคิด ข้าราชการ

และการรวมกลุ่มเป็นสมาคมหรือสหพันธ์ และเสรีภาพในทางศาสนาอย่างกว้างขวาง เสรีภาพเหล่านี้ ความจริงเป็นเสรีภาพทางการเมือง กระนั้นก็ดี เสรีภาพเหล่านี้อาจจะถูกจำกัดโดยปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีการเอารัดเอาเปรียบกันระหว่างชนชั้นสถาบันทางการเมืองระบอบเสรีประชาธิปไตยจะใช้น้อยในสังคมที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม อันมีหลักการสำคัญอยู่ที่เอกชนเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต

พลังทางการเมือง จึงมิได้มาจากการเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว แต่จะมาจากความมั่งคั่งร่ำรวยด้วย มีนักปราชญ์บางท่านกล่าวว่าระบอบเสรีประชาธิปไตยในประเทศดังกล่าวก็คือ “ประชาธิปไตยของผู้มีเงิน” (Plouto-Démocratie) คำว่า ประชาธิปไตยของผู้มีเงินนี้อาจจะตีความหมายออกได้เป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกได้แก่ความร่ำรวยของเอกชนจำนวนหนึ่ง บริษัทจำนวนหนึ่ง กับชนชั้นบางชนชั้น ซึ่งจะเป็นฝ่ายคุมพลังทางการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตย ประเด็นที่สองอาจหมายถึงว่าระบอบของชาติที่ร่ำรวยเพราะว่าระบอบนี้จะปรากฏอยู่แต่ในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและทางเทคนิคอย่าง

1. M. DUVERGER, *Institutions politiques et Droit constitutionnel*, PUF, Paris, 1970 p. 84

มาก และประชาชนมีระดับการครองชีพสูงมากด้วย

ระบอบการเมืองแบบเสรีนิยมจะปรากฏอยู่ในสังคมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ (1) สังคมทุนนิยมที่มีการลงทุนอย่างเสรี และเอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (2) สังคมอุตสาหกรรมที่มีการพัฒนาทางวิชาการอย่างก้าวหน้ามาก (3) สังคมปัจเจกชนนิยมซึ่งยึดมั่นอยู่ในอุดมการณ์เสรีนิยม

ระบอบการเมืองแบบเสรีนิยมโดยทั่วไปมีการพัฒนาอยู่ในระบบกษัตริย์ และระบบขุนนางมาก่อน จนมีอิทธิพลมากขึ้น ๆ จนกระทั่งมีอำนาจแทนที่ระบบเดิม สังคมแบบเสรีนิยมมักจะเป็นสังคมนายทุนอุตสาหกรรมที่เจริญแล้ว ดังตัวอย่างที่ยกมาให้เห็นแล้วข้างต้น ฉะนั้น ในที่สุดจะกล่าวถึงระบบนายทุนอุตสาหกรรมกับสถาบันทางการเมืองแบบเสรีนิยมในประเทศที่มีการพัฒนาทางวิชาการในระดับสูง

2.1 ระบบนายทุนอุตสาหกรรม

สังคมใดที่มีหลักการให้เอกชนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เรียกว่าเป็นสังคมนายทุน ซึ่งตรงข้ามกับสังคมแบบสังคมนิยมซึ่งเป็นสังคมที่ส่วนรวมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตในระบบนายทุนยอมให้เอกชนเจ้าของปัจจัยการ

ผลิตแข่งขันกันอย่างเสรีในการดำเนินการค้าและอุตสาหกรรม สังคมแบบนี้เป็นสังคมที่มีอุตสาหกรรมและการค้าเป็นปัจจัยอันสำคัญของการผลิต

2.1.1 ระบบนายทุนอุตสาหกรรม

2 แบบ

ระบบนายทุนอุตสาหกรรมได้มีการพัฒนาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 หลังจากที่ความก้าวหน้าทางวิชาการได้ก่อให้เกิด “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งแรก” ต่อมาในศตวรรษที่ 20 ระบบนายทุนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากแบบเดิมอันเนื่องมาจากผลของความก้าวหน้าทางวิชาการอีกระดับหนึ่ง ซึ่งทำให้เรียกกันว่า เป็น “การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 2” ระบบนายทุนแบบใหม่ในปัจจุบันแตกต่างกับระบบนายทุนในสมัยเริ่มแรกปฏิวัติอุตสาหกรรมมากพอสมควร

(1) ระบบนายทุนในสมัยเริ่มปฏิวัติอุตสาหกรรม

ระบบนี้ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 1848 และช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลง

ก. ลักษณะทั่วไป สมัยเริ่มการปฏิวัติอุตสาหกรรมนั้น ระบบนายทุนขึ้นอยู่กับการใช้เครื่องจักรไอน้ำ ถ่านหินจึงเป็นวัตถุดิบอันจำเป็น การประดิษฐ์กรรมต่าง ๆ ก็เป็น

จำพวกเครื่องทอผ้าและเครื่องจักร การอุตสาหกรรมได้เพิ่มจำนวนและพัฒนามากขึ้น แต่โดยทั่วไปยังคงเป็นสังคมอุตสาหกรรมแบบครอบครัว ร้านค้าย่อยและร้านค้าขนาดกลาง มีมากกว่าร้านค้าขนาดใหญ่มาก ร้านค้าแต่ละแห่งก็ต้องการดำเนินการค้าด้วยตนเองอย่างอิสระ แต่ก็มี การตกลงร่วมมือกันบ้าง ในการค้าบางอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะปลายๆ ของช่วงนี้ ธนาการเริ่มมีบทบาทอย่างสำคัญ แต่สำคัญในทางให้เครดิตมากกว่าการให้ความร่วมมือ การแข่งขันเป็นไปอย่างคึกคักระหว่างหน่วยผลิตต่างๆ โอกาสที่เอกชนจะประดิษฐ์สิ่งของใหม่ๆ ยังมีมาก เช่นเดียวกับความกระตือรือร้นของผู้สนับสนุนการประดิษฐ์ก็มีมากด้วย การผลิตขึ้นอยู่กับการแข่งขันระหว่างเอกชนและบริษัทร้านค้าที่ดำเนินการโดยเอกชนเป็นสำคัญ

ข. ความเกี่ยวพันระหว่างระบบนายทุน ดังกล่าวกับระบอบเสรีประชาธิปไตย

ระบบนายทุนอุตสาหกรรมในระยะเริ่มแรกนั้น บางครั้งก็เรียกกันว่าระบบนายทุนเสรี เพราะระบบนี้ผูกพันอยู่กับอุดมการณ์และสถาบันเสรีนิยม การแข่งขันกันระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งคล้ายกับการแข่งขันระหว่างผู้ขายในตลาด การเจรจาและการประนีประนอมกันระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็จะ

มีเรื่องเกี่ยวกับการค้าและธุรกิจเอกชนเกี่ยวข้องอยู่มาก รัฐ (ตำรวจ ฝ่ายยุติธรรม กองทัพ) มีอำนาจอย่างจำกัด การบริหารของรัฐจะต้องเป็นที่พอใจแก่เอกชน และเป็นไปตามหมากรุกของการแข่งขันและกฎของตลาด

(2) ระบบนายทุนแบบใหม่

ระบบนายทุนแบบใหม่เริ่มขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากระบบนายทุนแบบเก่ามากพอสมควร

ก. ลักษณะทั่วไป

จะเห็นว่าปัจจุบันมีการคิดค้นพลังงานใหม่ๆ มาใช้ เช่น ไฟฟ้า น้ำมัน และเริ่มนำพลังงานปรมาณูเข้ามาแทนที่ถ่านหินและน้ำมัน การประดิษฐ์กรรมทางเทคนิคเป็นการประดิษฐ์เครื่องจักรที่มีความสมบูรณ์และสลับซับซ้อนมากกว่า เช่น เครื่องบิน เครื่องไฟฟ้า เครื่องเอกซ-เรย์ต่างๆ) ต่อมาก็มีการประดิษฐ์เครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพอย่างมากในตำแหน่งมองกล การลงทุนทางอุตสาหกรรมมีมากขึ้น และจะมีร้านค้าใหญ่ๆ เป็นส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้น การแบ่งงานกันทำ การจัดองค์การ การวางแผนจึงเป็นสิ่งจำเป็น สิ่งเหล่านี้มีบทบาทสำคัญกว่าการแข่งขัน ยิ่งกว่านั้นก็ไม่อาจจะรอคอยความต้องการของลูกค้า หรือไม่มีเวลาค้นหาความพอใจของเขาได้ ดังนั้นก็ต้อง

พยายามดึงดูดให้ผู้บริโภคพอใจในสิ่งผลิตของบริษัทห้างร้านโดยการรณรงค์ทางการโฆษณา

อย่างไรก็ดี ระบบนายทุนแบบเก่าก็ยังคงปรากฏอยู่ในระบบใหม่^๕ แต่กักตุนอยู่ภายใต้อิทธิพลของบริษัทห้างร้านใหญ่ ๆ กลุ่มพ่อค้านายทุนย่อยจึงต้องรวมตัวกันขึ้นอย่างน้อยก็เพื่อตัดทอนกำลังของบริษัทห้างร้านใหญ่ ๆ ได้บ้าง อย่างไรก็ตามการรวมตัวกันของบริษัทห้างร้านใหญ่ ๆ เป็นไปอย่างเหนียวแน่น ธนาคารและบริษัทเงินทุนต่าง ๆ มีบทบาทอย่างสำคัญในระบบนายทุนแบบใหม่ โดยการมีหุ้นส่วนอยู่ในบริษัทห้างร้าน จึงทำให้ธนาคารและบริษัทเหล่านี้เป็นองค์กรผู้นำในทางเศรษฐกิจ

ข. การขัดกันระหว่างระบบนายทุนแบบใหม่กับสถาบันเสรีนิยม

ระบบนายทุนแบบใหม่นี้รู้สึกว่าจะเข้ากับอุดมคติทางการเมืองแบบเสรีนิยมได้น้อยกว่าเมื่อเทียบกับระบบนายทุนแบบเดิม ระบบแบบใหม่มีความต้องการรัฐที่เข้มแข็งในการบริหารราชการ และการวางแผนส่วนรวมที่สำคัญ ๆ โดยรัฐ ระบบนี้มีแนวโน้มให้ลดบทบาทของรัฐสภา แต่เพิ่มอำนาจของรัฐและรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง เป็นระบบที่เข้ากันได้กับระบบการเลือกตั้งที่ดำเนินการโดยองค์กรทางการเมืองที่จัดตั้งการอย่างติ

แทนที่จะเป็นการเลือกตั้งโดยการแข่งขันกันแบบเอกเทศของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างแต่ก่อน ระบบนี้มีการออกข่าวสารโดยทางหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนอย่างกว้างขวางและอย่างฟุ่มเฟือย การแสดงออกทางความคิดของเอกชนและของกลุ่มเล็ก ๆ จะถูกจำกัดโดยระบบ ฝ่ายที่ได้ประโยชน์ก็ได้แก่กลุ่มใหญ่ ๆ และองค์กรใหญ่ ๆ เท่านั้น ในสถานการณ์บางอย่างระบบนี้อาจจะนำไปสู่การเข้ามามีอำนาจของระบบฟาสซิสต์ได้

2.1.2 กิจกรรมภาครัฐยังคงปรากฏอยู่ในระบบนายทุน

ระบบเศรษฐกิจแบบนายทุนมิได้เป็นระบบนายทุนเสียทั้งหมดทีเดียว ระบบนี้ยังคงมีกิจกรรมที่ส่วนรวมเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต ดังเช่น การลงทุนของเทศบาล การลงทุนของจังหวัดหรือท้องถิ่น การลงทุนของรัฐบาล กิจกรรมดังกล่าวก็มีที่ท้าวขยายตัวมากขึ้น จนถึงกับบางครั้งมีการพูดกันว่าเป็น “ระบบเศรษฐกิจกึ่งนายทุนกึ่งสังคมนิยม” แต่การพูดเช่นนี้รู้สึกว่าจะเกินความเป็นจริง ในเมื่อกิจกรรมภาครัฐยังคงมีความสำคัญน้อยกว่ากิจกรรมเอกชน และขึ้นอยู่กับกิจกรรมเอกชน

(1) การพัฒนากิจการภาครัฐ

การพัฒนากิจการภาครัฐในสังคมนายทุนอุตสาหกรรมแบบเก่ากับสังคมนายทุนอุตสาหกรรม

กรรมแบบใหม่ มีความแตกต่างกัน

ก. กิจการภาครัฐในสังคมอุตสาหกรรมนายทุนแบบเก่า

กิจการภาครัฐในสังคมอุตสาหกรรมนายทุนแบบเก่าได้รับการพัฒนาน้อยมาก กิจการนี้หมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการบริหารสาธารณะ เช่น ถนน ทางรถไฟ กิจการประปา ฯลฯ แต่กิจการดังกล่าวยังคงดำเนินการโดยบริษัทเอกชน หรือบริษัทกึ่งมหาชนและกึ่งเอกชน นอกจากนี้กิจการเช่นนี้รวมถึงกิจการทางด้านสังคมเช่น โรงพยาบาล สถานพักสำหรับคนชรา โรงเรียน สมาคม สงเคราะห์ ฯลฯ

ความคิดอันเป็นพื้นฐานก็คือ ฝ่ายบ้านเมืองไม่เข้าแทรกแซงในการผลิตและการจำหน่ายสิ่งของและบริการต่างๆ ที่เอกชนสามารถทำได้ รัฐจะเข้าดำเนินกิจการบางอย่างที่เอกชนไม่สามารถทำได้ เช่น กิจการที่มีลักษณะที่ไม่ได้ผลตอบแทนอย่างพอเพียง ซึ่งไม่มีบริษัทเอกชนใดยินดีลงทุน แต่ก็เป็นการที่จำเป็นสำหรับประชาชน

ข. กิจการภาครัฐในสังคมนายทุนอุตสาหกรรมแบบใหม่

ในสังคมนายทุนอุตสาหกรรมสมัยใหม่ กิจการภาครัฐกระทำกันในลักษณะกว้างขวางขึ้นพร้อมกับที่ความคิดเกี่ยวกับเรื่องสวัสดิการ

สังคม การวางแผนอาชีพ การศึกษา ได้รับการพัฒนามากขึ้นด้วย ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้โดยแท้จริงแล้วเป็นกิจการที่มีได้สร้างผลกำไรระบบนี้ถือว่ากิจการผลิตใดๆ ที่เอกชนไม่อาจดำเนินการได้อีกต่อไปก็ต้องยอมให้ฝ่ายบ้านเมืองรับไปดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อที่จะช่วยพยุงเอกชนผู้เสียหายที่กำลังประสบการณืขาดทุนอย่างมาก (กิจการเกษตรกรรมบางอย่าง เหมือนแร่ ถ่านหิน ฯลฯ) และความจำเป็นของการประสานเชื่อมต่อรหว่างกิจการต่างๆ เช่น (กิจการทำรองเท้าจำเป็นต้องมีกิจการฟอกหนัง กิจการทำเชือกผูกรองเท้า) ได้ทำให้มีการรวมกิจการเอกชนหลายๆ อย่างเข้าอยู่ในการลงทุนของชาติ

นอกจากนี้ สภาพการณ์ของเศรษฐกิจสมัยใหม่ต้องทำให้ฝ่ายบ้านเมืองเข้าแทรกแซงในการค้นคว้าวิจัยที่สำคัญ (Les recherches de pointe) ความก้าวหน้าทางวิชาการขึ้นอยู่กับ การประสานการค้นคว้าวิจัยร่วมกัน เพราะจะสามารถใช้ประโยชน์อย่างสูงจากการลงทุนอันมหาศาลในแขนต่างๆ ถ้าหากการค้นคว้าวิจัยประสบผลสำเร็จ การค้นคว้าหลายอย่างบริษัทเอกชนไม่อาจจะดำเนินการเองได้ ตัวอย่างเช่น การค้นพบพลังงานปรมาณูก็เป็นการริเริ่มของฝ่ายบ้านเมือง มูลเหตุจูงใจทางทหารหรือทางชาตินิยมมีความสำคัญมากในเรื่องนี้

กองทัพอเมริกันเป็นตัวอย่างอันดี ซึ่งเป็นลูกค้าผู้เดียวของบริษัทเอกชนหลายบริษัท ซึ่งบริษัทเอกชนดังกล่าวจะไม่อาจดำเนินกิจการได้ถ้าหากกองทัพถอนตัวจากการเป็นลูกค้า ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดสังคมอันสลับซับซ้อนระหว่างทหารกับอุตสาหกรรมที่มีอำนาจอย่างมาก ส่วนองค์การนาซา (NASA) ก็เป็น “สังคมที่สลับซับซ้อนระหว่างวิทยาการกับอุตสาหกรรม” เช่นเดียวกัน

รัฐบาลทุนอุตสาหกรรมสมัยใหม่จะมีบทบาทในการวางกฎเกณฑ์ทั่วไปทางเศรษฐกิจ ไม่มีใครเชื่อทฤษฎีเก่าๆ เกี่ยวกับความสมดุลย์โดยอัตโนมัติอีกต่อไป หรือถ้าเชื่อก็ยังมีข้อสงสัยต่าง ๆ มากมาย ความสมดุลย์ทางเศรษฐกิจจะมีอยู่เสมอได้ก็ด้วยการเฝ้าดูอย่างใกล้ชิด และการเข้าแทรกแซงอย่างสม่ำเสมอของฝ่ายบ้านเมือง รัฐบาลหรือผู้ปกครองจึงมีบทบาทอย่างสำคัญในการคาดการณ์และการวางแผนของชาติ เช่นโดยการคำนวณโดยฝ่ายสถิติของรัฐ รัฐบาลจะสามารถกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวม ซึ่งย่อมทำให้ฝ่ายเอกชนได้รู้ถึงแนวทางของการลงทุนได้เป็นอย่างดี ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลจะเฝ้าดูอย่างสม่ำเสมอในเรื่องความเป็นไปทางเศรษฐกิจ เมื่อเห็นว่ามีแนวโน้มไม่สมดุลย์เกิดขึ้น รัฐบาลจะเข้าแทรกแซงเกี่ยวข้องในทันทีโดยการใช้วิธีการทางด้านการคลัง

หรือเครดิต เป็นต้น ^{๕๕} ๕๖ เพื่อหวังเห็นผลที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างเกินขอบเขต หรือเร่งรัดในกรณีที่ผลอาจจะเกิดขึ้นช้า เป็นต้น

(2) การที่กิจการภาครัฐอยู่ภายใต้กิจการเอกชน

ตามที่ได้กล่าวว่า กิจการภาครัฐได้มีการพัฒนาอย่างมากในบางประเทศ ซึ่งบางครั้งก้าวหน้าจนถึงกับเรียกว่าเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสม แต่สถานะดังกล่าวนี้ไม่แน่นอนเสมอไป เพราะว่ากิจการภาครัฐ (secteur public) ยังคงอยู่ภายใต้กิจการภาคเอกชน (secteur privé)

ก. ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการที่กิจการภาครัฐอยู่ภายใต้กิจการภาคเอกชน

มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้กิจการภาครัฐอยู่ภายใต้กิจการภาคเอกชนประการแรกก็ได้แก่กิจการภาครัฐมีการพัฒนาเฉพาะในกิจการที่ไม่ได้ผลตอบแทนมากมายเท่านั้น จึงทำให้ฐานะของกิจการภาครัฐต่ำกว่ากิจการของเอกชนซึ่งยังคงเป็นหลักใหญ่อยู่ อย่างไรก็ตามกิจการภาครัฐหลายอย่างเมื่อได้ทำการค้นคว้าวิจัยพบสิ่งที่สำคัญซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมาก รัฐบาลก็จะยอมให้กิจการของเอกชนได้นำความรู้ใหม่ๆ ที่ค้นพบนี้ไปใช้ในการหาผลประโยชน์ทางกิจการเอกชนได้

ประการที่สองผู้ดำเนินการกิจการภาคเอกชน

มักจะไม่ว่างใจในการภาครรัฐ อย่างไรก็ดี ธนาคารและนายทุนผู้ผลิตก็ยอมรับที่จะร่วมมือกับการลงทุนของรัฐ ถ้าได้รับผลประโยชน์เป็นที่น่าพอใจ แต่นายทุนผู้ผลิตเหล่านี้ยังต้องการร่วมมือกับนายทุนเอกชนด้วยกันมากกว่า การที่บริษัทเอกชนไม่ไว้วางใจในการของฝ่ายบ้านเมืองได้ทำให้สถานะของกิจการภาครรัฐประสบปัญหามากขึ้นในการที่จะแข่งขันกับกิจการภาคเอกชน

อีกประการหนึ่ง การที่กิจการภาครรัฐอยู่ภายใต้กิจการภาคเอกชนนั้นก็เนื่องมาจากอิทธิพลของผู้ปกครอง นายทุน และบริษัทเอกชน ที่ร่วมบริหารในกิจการภาครรัฐด้วย กระนั้นก็ดีผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกก็มีได้เป็นเพียงหุ่นเชิดของนายทุนเอกชนเท่านั้น แต่ยังมีอิสระในการตัดสินใจอยู่พอสมควร แต่ผู้ปกครองก็ยังคงไม่มีอิสระจากอำนาจของนายทุนเสียเลยทีเดียว นายทุนมักจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อผู้ปกครองเสมอ และผู้ปกครองก็มักจะมีความเอนเอียงไปกับผลประโยชน์ของบริษัทห้างร้านเอกชนด้วย

ข. กิจการภาครรัฐอาจจะไม่อยู่ภายใต้กิจการเอกชนเสียทั้งหมด

ในบางครั้งบุคคลที่บริหารกิจการภาครรัฐมีความรู้ลึกซึ้งในภาระหน้าที่เฉพาะของตน

และมีความต้องการเป็นอิสระต่อความกดดันจากภายนอก เช่น จากบริษัทห้างร้านเอกชน หรือฝ่ายปกครอง ยิ่งกว่านั้น ถ้ากิจการสาธารณะแผ่ครอบคลุมถึงเศรษฐกิจที่สำคัญๆ (ดังเช่นในฝรั่งเศส ซึ่งได้คลุมถึงเหมืองแร่ แก๊ส ไฟฟ้า รถไฟ โทรคมนาคม บริษัทผลิตรถยนต์ เครื่องบิน และอื่นๆ รวมทั้งกิจการธนาคาร เป็นต้น) ด้วยแล้ว ก็ย่อมจะมีวิธีปฏิบัติไม่เพียงแต่ทำให้เป็นอิสระจากกิจการภาคเอกชนเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อบริษัทเอกชนเสียอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการใช้วิธีให้เครดิตแก่เอกชนก็ทำให้กิจการสาธารณะในฝรั่งเศสสามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อบริษัทนายทุนเอกชน

ฝ่ายผู้ปกครองซึ่งได้รับการร้องเรียนจากบริษัทเอกชนก็พยายามจำกัดอำนาจของผู้บริหารกิจการภาครรัฐเหล่านี้ แต่ผู้บริหารกิจการภาครรัฐซึ่งมีอิสระอย่างมากจากรัฐบาลส่วนกลางพยายามที่จะต่อต้านการกระทำดังกล่าว และผู้บริหารกิจการภาครรัฐดังกล่าวนี้ ก็อาจจะมีคุณสมบัติอยู่ร่วมกับผู้จัดการกิจการภาคเอกชนอีกทางด้านหนึ่งด้วย อาจจะเป็นด้วยจบมาจากสถาบันการศึกษาเดียวกัน หรืออาจเคยรับราชการอยู่ด้วยกันก่อนออกมาดำเนินกิจการต่างหาก ลักษณะอันซับซ้อนดังกล่าวนี้ แม้ได้ทำให้กิจการภาครรัฐมีอิสระ

ในการดำเนินการจริงจัง แต่ก้จำกัดอำนาจในตัวเองด้วย

2.2 สถาปน์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมปรากฏอยู่ในประเทศที่มีการพัฒนาทางวิชาการสูง

สถาปน์ทางการเมืองแบบเสรีนิยมมักจะปรากฏอยู่แต่ในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างมาก ถ้าประเทศที่กำลังพัฒนานำเอาไปใช้ในประเทศของตนก็มักจะใช้ไม่ค่อยได้ผล และเป็นลักษณะฉาบฉวยมากกว่า^๒ เพราะอำนาจที่แท้จริงมิได้เป็นประชาธิปไตย การเกี่ยวโยงกันระหว่างระบอบเสรีประชาธิปไตยกับการพัฒนาได้ก่อให้เกิดทฤษฎีใหม่ขึ้นมาในประเทศตะวันตก

2.2.1 ทฤษฎีว่าด้วยเรื่องการเกี่ยวโยงกันระหว่างการพัฒนาทางเทคนิคกับระบอบเสรีประชาธิปไตย

ความคิดเสรีนิยมแบบเดิมได้สร้างสถาปน์ทางการเมืองเสรีนิยมโดยไม่คำนึงถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ตามความคิดแบบเก่าสถาปน์ทางการเมืองถูกควบคุมโดยอำนาจทางอุตสาหกรรม

และศีลธรรม แต่มิใช่โดยเศรษฐกิจ เมื่อลัทธิมาร์กซิสต์ ได้ยืนยันถึงความเกี่ยวโยงกันระหว่างเศรษฐกิจกับการเมือง ได้ทำให้ฝ่ายเสรีนิยมได้รู้สึกถึงความสำคัญของเศรษฐกิจต่อการเมืองขึ้นมา แต่ประเทศตะวันตกได้มองไปอีกอย่างหนึ่ง ลัทธิมาร์กซิสต์ยืนยันว่าสถาปน์ทางการเมืองขึ้นอยู่กับระบบกรรมสิทธิ์ในเครื่องมือการผลิตเป็นสำคัญ ส่วนประเทศตะวันตกยืนยันว่า สถาปน์ทางการเมืองขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการขัดแย้งอันเป็นพื้นฐานจึงไม่ใช่เป็นการขัดกันระหว่างระบบสังคมนิยมกับนายทุน แต่ระหว่างชาติที่กำลังพัฒนากับชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมและเพียงแต่ในชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมเท่านั้นที่มีการใช้ระบบเสรีประชาธิปไตยอย่างได้ผล

(1) การพัฒนาทางวิชาการกับการลดความขัดแย้งในสังคม

ระบอบเสรีประชาธิปไตยจะดำเนินอยู่ได้ก็ต่อเมื่อการขัดแย้งระหว่างชนชั้นต่างๆในสังคมไม่มีมากและไม่รุนแรง ซึ่งปกติการพัฒนาทางวิชาการจะลดการขัดแย้งดังกล่าวนี้

ก. การยกระดับการครองชีพโดยทั่วไป
ความก้าวหน้าทางวิชาการได้ทำให้มนุษย์

มีหนทางหลายอย่างหลายประการในการที่จะเอาชนะธรรมชาติ ซึ่งได้ทำให้มนุษย์สามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้ความก้าวหน้าทางวิชาการจึงมีแนวโน้มทำให้ความอดอยากของมนุษย์หมดสิ้นไป แต่ก่อนมาจนถึงปัจจุบันนี้ โลกเราได้อยู่ภายใต้กฎของความไม่เพียงพอ คือความพอใจจะมีมากกว่าสิ่งของที่พอจะหาได้ ก่อนศตวรรษที่ ๒๐ สังคมมนุษย์ทุกสังคมเป็นสังคมที่อาจจะเรียกได้ว่า “ค่อยพัฒนา” คือว่า ไม่มีสังคมใดที่จะเจริญถึงขั้นประกันได้ว่าจะมีสิ่งของสนองความต้องการปัจจัย ๔ อย่างเพียงพอ แต่สถานการณ์ดังกล่าวนี้เริ่มเปลี่ยนไป สังคมอุตสาหกรรมให้หลักประกันในการสนองความต้องการปัจจัยสี่ได้กว้างขวางทีเดียว และก็สามารถสนองความต้องการอันคับรองได้อย่างกว้างขวางอีกด้วย เช่น การให้ความสะดวกสบาย การพักผ่อนหย่อนใจ การส่งเสริมวัฒนธรรม ฯลฯ แก่ประชาชน

ข. การขัดแย้งในสังคมลดลง

ความก้าวหน้าทางวิชาการมีแนวโน้มที่สามารถจะช่วยบรรเทาผลเหตุของการขัดแย้งระหว่างชนชั้น คือ ลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างชนชั้นในทางด้านความเป็นอยู่ สถานะ ความอดอยากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างชนชั้น คือ

ชนชั้นอภิสิทธิ์กลุ่มน้อยอาศัยอยู่บนความฟุ้งเฟ้อ ร่ำรวย ขณะเดียวกันที่มวลชนมีชีวิตอยู่อย่างยากจนแร้นแค้น ความไม่เท่าเทียมกันอย่างมากเช่นนี้ก่อให้เกิดการขัดแย้งกันอย่างรุนแรง คือทำให้มวลชนรู้สึกเกลียดชังอภิสิทธิ์ชนและทำให้อภิสิทธิ์ชนมีความกลัวต่อมวลชน มวลชนเองก็อาจจะทำการต่อต้านด้วยวิธีรุนแรง เช่น การปฏิวัติ และฝ่ายอภิสิทธิ์ชนก็จะใช้วิธีการรุนแรงเช่นกันเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตนไว้

จริงอยู่ความก้าวหน้าทางวิชาการมิได้ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันหมดสิ้นไปทีเดียว แต่ก็ได้ลดความแตกต่างกันลงอย่างมาก ระหว่างรื้อคักเฟลเลอร์กับกลุ่มชนอเมริกันนั้น ความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่มีน้อยกว่าความแตกต่างระหว่างขุนนางกับผู้รับใช้ ในสมัยกลาง สังคมอุตสาหกรรมมีแนวโน้มจะทำให้การผูกขาดความร่ำรวยอย่างมหาศาลของบางกลุ่มค่อยๆ หมดไป รวมทั้งความอดอยากแร้นแค้นก็สูญสิ้นไปด้วย ขณะเดียวกันก็ทำให้มีความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้นในสภาพความเป็นอยู่

นอกจากนี้ * การยกระดับการครองชีพ การเพิ่มผลผลิตสิ่งของเครื่องใช้และเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย การพัฒนาเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจต่างๆ มีแนวโน้มที่จะลดความ

แตกต่างในสังคม ซึ่งมีผลต่อไปถึงการลดความขัดแย้งกันด้วย แต่ตรงข้ามถ้ามวลชนส่วนใหญ่สวมใส่เสื้อผ้าเก่าๆ ซากๆ ขณะเดียวกันที่กลุ่มผู้ร่ำรวยแต่งกายดี มีทัศนคติใหญ่โต จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่มีความยุติธรรมในสังคม และความมอดออยากของมวลชนเมื่อมีมากเข้าๆ ก็ย่อมทำให้มวลชนมองไม่เห็นหนทางอื่นนอกจากเห็นว่าการใช้กำลังรุนแรงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ที่จะสามารถจัดความมอดออยากและยกฐานะความเป็นอยู่ของตนให้สูงขึ้น หากเป็นเช่นนั้นก็หมายความว่าสถานการณ์ทางสังคมกำลังอยู่ในภาวะอันตราย

ก. ระบบอุปถัมภ์ประชาธิปไตยอาจจะมีขึ้นได้ เมื่อการขัดแย้งลดความรุนแรง

การลดความรุนแรงของการขัดแย้งและการทำข้อตกลงร่วมกันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างสถาบันทางการเมืองแบบเสรีนิยม ความจริงสถาบันทางการเมืองแบบเสรีนิยมขึ้นอยู่กับหลักการพื้นฐาน 2 ประการคือ (1) พรรคการเมืองที่อยู่ในอำนาจจะต้องเคารพในเสรีภาพของฝ่ายค้าน แม้ว่าตนจะมีวิถีทางจะบังคับให้ฝ่ายค้านเงยบ่าได้ก็ตาม แต่ก็ไม่ควรใช้เมื่อไม่จำเป็น (2) พรรคฝ่ายค้านจะต้องมีโอกาสแข่งขันในการเข้าไปมีและใช้อำนาจทางการเมืองโดยการเลือกตั้ง

การใช้หลักการ 2 ประการดังกล่าวนี้จะต้องหมายถึงว่าความตึงเครียดทางสังคมจะต้องไม่รุนแรงเกินไป หมายความว่าความไม่เท่าเทียมกันในสังคมจะต้องไม่มีมากเกินไป หรืออีกนัยหนึ่งต้องมีการยอมรับกติกาของการร่วมมือกันอย่างสันติโดยถาวรระหว่างชนชั้นต่างๆ ในสังคมการต่อสู้จะได้รับการพัฒนาไปสู่การแข่งขันกันในกรอบของสถาบันซึ่งเป็นผู้จัดการในเรื่องการต่อสู้และจำกัดขอบเขตของการต่อสู้ในเวลาเดียวกัน ซึ่งได้แก่การเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ การโต้เถียงกันในรัฐสภา การออกเสียง ฯลฯ

ความร่วมมือกันดังกล่าวนี้ก็เช่นเดียวกันกับความร่วมมือระหว่างชาติคือ จะทำได้ก็ต่อเมื่อฝ่ายที่ขัดแย้งกันไม่มีความรู้สึกว่าคุณถูกบีบบังคับกดขี่จนเกินไปจากอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าผู้ปกครองฝ่ายอนุรักษนิยมกล่าวว่า เมื่อฝ่ายซ้ายชนะแล้วก็จะล้มเลิกพรรคอนุรักษนิยม ยึดทุกอย่างเป็นของรัฐ ลดความสำคัญของฝ่ายอนุรักษนิยมเป็นที่แน่นอนว่าผู้ปกครองเหล่านั้นย่อมไม่ยอมรับการเลือกตั้งอย่างเสรีที่เสี่ยงต่อการทำให้ฝ่ายซ้ายขึ้นมาอำนาจ ถ้าชนชั้นที่ถูกกดขี่อยู่ในสถานะที่ไม่อาจจะทนต่อไปอีกได้ เขาก็ย่อมจะใช้วิธีการรุนแรงมากกว่าการแข่งขันกันในการเลือกตั้งเพื่อนำตนเองให้พ้นไปจากสถานะอันไม่พึงปรารถนานั้น แต่ถ้าฝ่าย

ผู้มีอำนาจขึ้นมาก็ย่อมจะไม่ยอมให้อภิสิทธิ์ชน
มีโอกาสเข้ามากุมอำนาจอีก

- (2) การพัฒนาทางเทคนิคทำให้ประชาชน
มีความรอบรู้ในการพิจารณาปัญหา
ต่าง ๆ ดังนี้

ระบอบเสรีประชาธิปไตยจะมีประสิทธิภาพ
ได้ก็ต่อเมื่อประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้
ความเข้าใจทางการเมือง หมายความว่าประ
ชาชนสามารถเข้าใจว่าตนเลือกตั้งและออก
เสียงเพื่ออะไร

ก. การยกระดับของวัฒนธรรม

ในสังคมด้อยพัฒนา มวลชนส่วนใหญ่
ได้ถูกกีดกันจนกระทั่งกลายเป็นคนที่ไม่ค่อย
จะรู้เรื่องอะไร ผู้ไม่รู้หนังสือมีมากกว่าครึ่ง
หนึ่งของประชาชนทั้งหมด บางแห่งก็ถึง 70%
หรือ 80% ในสังคมดังกล่าวก็มีการพัฒนาของ
วัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่บ้าง โดยผ่านทางการ
บอกเล่าสู่กันฟัง จึงทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้น
ยังคงอยู่ในขอบเขตจำกัดและมวลชนส่วนใหญ่
จะรู้สึกว่ายู่ในโลกอันคับแคบ และไม่อาจ
จะออกไปสู่โลกภายนอกได้ เพราะสถานะความ
เป็นอยู่ไม่อำนวย สังคมที่มีการพัฒนาทาง
วิชาการน้อย เป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่ต้อง
ยุ่งอยู่กับการทำงานตลอดเวลาจนแทบไม่มีเวลา
พักผ่อน ทั้งนี้เพื่อต้องการมีชีวิตอยู่รอด
คนเหล่านั้นแทบไม่มีเวลาร่วมพอกที่จะมีโอกาส
สนใจถึงวัฒนธรรมของตนรวมทั้งโลกกว้างที่

ตนอาศัยอยู่

การพัฒนาทางวิชาการนั้น ประการแรก
ทำให้มนุษย์พ้นจากสภาพการเป็นทาสของงาน
อย่างไม่มีเวลาพักผ่อน และสามารถแสวงหา
อาหารและเครื่องนุ่งห่มได้เพิ่มขึ้นในเวลาเดียวกัน
ทั้งนี้โดยการใช้เครื่องจักรกลเข้ามาช่วย
แรงงานมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีเวลารว่างมากขึ้น
ก็ทำให้มีเวลาหันมาสนใจทางด้านวัฒนธรรม
เพิ่มขึ้น เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือต่าง ๆ
วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้มนุษย์
ได้เข้าใจปัญหาต่างๆ และอยู่ในสถานะที่พร้อม
จะตัดสินใจอะไรได้ทันทั่วทั้ง ประการที่สอง
ความก้าวหน้าทางเทคนิคยังช่วยให้การติดต่อ
ระหว่างมนุษย์ในโลกเป็นไปในลักษณะกว้าง
ขวางและสม่ำเสมอ อีกทั้งทำให้สังคมต่างๆ
เป็นสังคมเปิด และเปิดโอกาสให้มีความ
พยายามเข้าใจปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น ทั้งหมดนี้
เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาบันแบบเสรีนิยม
เพราะสถาบันเช่นว่านี้ ต้องการความร่วมมือ
ของประชาชน ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวไม่อาจ
จะเกิดขึ้นได้ตราบโศกที่ประชาชนยังไม่ได้รับ
การพัฒนาถึงระดับที่สามารถเข้าใจปัญหาต่างๆ
และรู้จักคิดและพิจารณาด้วยเหตุผลในการแก้
ปัญหาเหล่านั้น

ข. ระบอบเสรีประชาธิปไตยกับสังคม ที่พัฒนาทางวิชาการสูง

ถ้าการเลือกตั้งทั่วไปมีขึ้นในประเทศที่มี

การพัฒนาทางวิชาการน้อย การเลือกตั้งก็ไม่อาจจะดำเนินไปได้โดยเสรีอย่างแท้จริง ประชาชนมักจะมีคามโน้มเอียงที่จะลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้นำสังคมที่เป็นที่รู้จักกันดีมาช้านาน เช่น นายทุนที่ดิน ขุนนาง หัวหน้าเผ่า ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น การออกเสียงเลือกตั้งที่พอเชื่อได้ว่ามีเหตุผลบ้างก็เฉพาะในเมือง เพราะประชาชนในเมืองมีระดับการศึกษาและวัฒนธรรมสูงกว่า การที่ประชาชนสนใจในการลงคะแนนเพียงส่วนน้อยก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อบุคคลบางกลุ่ม ซึ่งได้แก่พวกนายทุนอุตสาหกรรม พ่อค้า และชนชั้นศักดินา ในชนบทการเลือกตั้งทั่วไปก็ใช้สำหรับรักษาโครงสร้างของระบบเจ้าขุนมูลนาย การเลือกตั้งเป็นแต่เพียงแบบพิธีเท่านั้น สมาชิกแทนจึงไม่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นผู้แทนราษฎรจริงๆ และก็มีอำนาจอย่างจำกัดด้วย สถาบันประชาธิปไตยจึงเป็นแต่เพียงสิ่งภายนอก แต่เนื้อแท้จริงๆ แล้วยังไม่เป็นประชาธิปไตย

สถาบันเสรีประชาธิปไตยจึงมีอยู่อย่างแท้จริง ได้ก็เพียงแต่ในประเทศที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการเท่านั้น ถ้าเราจะพิจารณากลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วกับกลุ่มประเทศที่ด้อยพัฒนาและกลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตยกับกลุ่มประเทศเผด็จการ จะเห็นว่ามันจะ

ประจวบกันอย่างแปลกประหลาดและเป็นความจริงเสียด้วย คือ ประเทศที่พัฒนาแล้วมักจะเป็นเสรีประชาธิปไตย และประเทศที่ด้อยพัฒนามักจะเป็นเผด็จการ ถ้าพิจารณาตามแผนที่โลกเราจะพบว่า เขตที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม (อเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์) เป็นเขตที่มีการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ส่วนเขตที่ด้อยพัฒนาในลาตินอเมริกา เอเชีย และแอฟริกา จะเป็นเขตที่มีการปกครองด้วยระบอบเผด็จการหรือระบอบอำนาจเด็ดขาด เราอาจจะกล่าวได้อีกว่าในกลุ่มประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมนั้น สถาบันเสรีประชาธิปไตยในกลุ่มประเทศแองโกลแซกซอนและยุโรปทางเหนือ ซึ่งเป็นเขตพัฒนาทางวิชาการอย่างมาก มีความลึกซึ้งมากกว่าในฝรั่งเศสและในอิตาลีซึ่งเป็นเขตที่เจริญทางอุตสาหกรรมน้อยกว่า

2.2.2 การพัฒนาทางวิชาการกับประชาธิปไตยอาจไปกันคนละทาง

การเกี่ยวโยงกันระหว่างเสรีประชาธิปไตยกับการพัฒนาทางวิชาการนั้นสามารถเห็นได้ว่าเป็นความจริงที่มีอยู่จริงๆ แต่อย่างไรก็ตาม โอกาสที่จะเกิดสถาบันเสรีประชาธิปไตยในประเทศที่พัฒนาทางวิชาการน้อยก็ยังคงมีอยู่

และในประเทศที่พัฒนาทางวิชาการมากแล้ว ก็อาจจะเป็นไปได้ที่ว่ามีสถาบันแบบอื่นที่มีใช้ เสรีนิยมปรากฏอยู่เหมือนกัน

(๑) สถาบันเสรีในประเทศด้อยพัฒนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ ทำให้ได้เห็น ตัวอย่างหลายอย่าง que แสดงว่าในประเทศด้อย พัฒนามีสถาบันเสรีเหมือนกัน

ก. สถาบันเสรีในประเทศด้อยพัฒนา

ประชาธิปไตยแบบโบราณที่ใช้กันใน เมืองต่างๆ ของกรีกและโรมันนั้น การตัดสินใจทางการเมืองต่างๆ กระทำโดยสมัชชา ของประชาชน (peoples' general assembly) ซึ่งเรียกกันว่าประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) สมัชชานี้ยังเลือกตั้งสภาต่างๆ และผู้ปกครองระบบดังกล่าวขึ้นอยู่กัระบบ หลายฝ่าย และการยอมรับฟังความคิดเห็น ของฝ่ายค้าน รวมทั้งการคงไว้ซึ่งเสรีภาพทาง การเมือง อย่างไรก็ดีระบอบประชาธิปไตย แบบโบราณสามารถนำมาใช้ได้กับประชาชน ในเมืองเท่านั้น ซึ่งประชาชนดังกล่าวเป็นกลุ่ม น้อย เมื่อเทียบกับพวกทาสซึ่งมีอยู่มากมาย พวกทาสนั้นต้องทำงานด้านการผลิตต่างๆ ให้ แก่เจ้านายของตน อย่างเช่นในเอเธนส์ ใน ศตวรรษที่ ๕ ประชาชน (citizens) มีอยู่ไม่ถึง ๔๐,๐๐๐ คน จากจำนวนคนทั้งหมด ๔๐๐,๐๐๐ คน นอกจากนี้ยังมีสถาบันเสรีโดยไม่จำกัด

พวกทาสในเมืองอื่นๆ ตัวอย่างเช่นในเมือง ต่างๆ ในสมัยก่อนในอาฟริกาเหนือ ซึ่งได้ใช้ ระบบการเลือกตั้งที่สมบูรณ์แบบพอควรที่ เดียว มีการแบ่งแยกอำนาจกันอย่างชัดเจนพอ สมควรและมีรัฐบาลที่มาจากสภาผู้แทน

ในสาธารณรัฐต่างๆ ในยุโรปทางเหนือ และในอิตาลีในปลายสมัยกลาง ก็มีสถาบัน ดังกล่าว อย่างเช่นประชาธิปไตยของเบลเยียม อาจจะเรียกว่า “ประชาธิปไตยในเมือง”

เสรีประชาธิปไตยอีกแบบหนึ่งซึ่งพบอยู่ ในสังคมด้อยพัฒนาที่ยังไม่มีการใช้ภาษาเขียน กัน คือ มีการตัดสินใจร่วมกันโดยสมัชชา ของสมาชิกของเผ่า อาจจะเรียกประชาธิปไตย แบบนี้ว่า “ประชาธิปไตยของชนเผ่า” ดังนั้น “ประชาธิปไตยในเมือง” และ “ประชาธิปไตย ของชนเผ่า” จึงเป็นประชาธิปไตยที่ขึ้นอยู่กั ความรู้สึกผูกพันอย่างสูงต่อผลประโยชน์ของ กลุ่ม และความรู้สึกถึงเรื่องผลประโยชน์ ส่วนตัว (individualisme) มีน้อย ลักษณะ เช่นนี้เองที่แตกต่างกับสถาบันเสรีประชาธิปไตยสมัยใหม่

ข. ข้อพิจารณา

สังคมด้อยพัฒนาที่มีสถาบันประชาธิปไตย ปรากฏอยู่นั้น จะมีลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก สังคมนั้นเป็นสังคมที่เล็ก มากปัญหาต่างๆ ก็ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและอาจ

จะเป็นที่เข้าใจได้สำหรับประชาชน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูงนัก แม้แต่บุคคลที่ไม่รู้หนังสือก็สามารถที่จะเจรจาและพิจารณาปัญหาทั้งหลายได้ แต่ในโรมและในกรีกและในเมืองต่างๆ ในสมัยกลางนั้น สังคมได้มีความสลับซับซ้อนและยุ่งยากมากขึ้น จึงทำให้สังคมดังกล่าวนี้ค่อยๆ วิวัฒนาการไปสู่แบบเจ้าขุนมูลนาย เมื่อมีการขยายนครรัฐออกไปเป็นสมณฑล หรือจักรวรรดิสถาบันประชาธิปไตยก็ยังถูกลดความสำคัญลงไป ประการที่สอง ในสังคมที่สภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปก่อให้เกิดความสมดุลง่ายที่คงที่แน่นอนขณะเดียวกัน ความต้องการขั้นมูลฐานก็เพียงพอโดยที่มวลชนไม่จำเป็นต้องเคร่งเครียดอยู่กับการทำแท่งงานตลอดเวลาอย่างเช่นเมืองเล็กบางเมืองประกอบด้วยการสังคมนเกษตรกรรมที่ชาวนาเป็นเจ้าของที่ดินและอยู่ในภูมิภาคที่มีอากาศสบายและทำการผลิตได้ง่าย ประชาชนในสังคมก็มีความเคยชินกับความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ หรือในเมืองเล็กๆ ริมทะเลซึ่งมีการทำประมงเป็นหลักใหญ่ๆ ในกรณีดังกล่าวนี้จะเห็นว่าความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจมีน้อย และส่วนใหญ่ก็ได้รับสิ่งที่จำเป็นปัจจัยสี่อย่างพอเพียง ซึ่งทำให้การขัดแย้งในสังคมไม่รุนแรง ความเสมอภาคยังคงมีมากขึ้นอีกใน “ประชาธิปไตยของชนเผ่า” ที่ยึดหลักการ

ให้ส่วนรวมเป็นเจ้าของเครื่องมือการผลิต

(2) สถาบันแบบอื่นที่ไม่ใช่เสรีนิยมในประเทศที่พัฒนา

ตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีนี้ได้แก่เยอรมันในปี 1933 ซึ่งเป็นประเทศที่เจริญทางอุตสาหกรรมมากที่สุดในสมัยนั้น และเป็นประเทศที่เกิดระบบเผด็จการที่ร้ายกาจที่สุด แนวโน้มเผด็จการมีอยู่ในทุกประเทศที่เจริญมาก ซึ่งไม่มีอะไรที่จะเป็นหลักประกันได้เลยว่า ประเทศเหล่านี้จะไม่ทำลายสถาบันเสรีประชาธิปไตย

ก. ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมที่พัฒนาแล้ว

ความก้าวหน้าทางวิชาการได้ลดความรุนแรงของการขัดแย้ง แต่ก็มีได้จัดการใช้กำลังให้หมดไปได้ เช่น การขัดแย้งกันเรื่องเชื้อชาติในสหรัฐอเมริกา การใช้วิธีการรุนแรงของนักเรียนนักศึกษาในประเทศตะวันตกเป็นตัวอย่างอันดี กรณีของสหรัฐขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะส่วนกรณีที่ 2 เป็นการกระทำของนักศึกษาและนักเรียนกลุ่มหนึ่ง แต่ก็อาจจะมีผลให้ประชาชนเข้าร่วมมือด้วย อย่างเช่นในกรณีเหตุการณ์เมื่อเดือนมีนาคม 1968 ในฝรั่งเศสมีปัจจัยหลายอย่างที่สร้างแนวโน้มการใช้วิธีการรุนแรงในสังคมพัฒนาแล้ว ซึ่งจะได้เห็นได้จากเหตุผลดังต่อไปนี้

ประการแรกเป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศที่พัฒนาแล้วประชาชนมักจะกลัวอย่างมากต่อวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดขึ้นและวิกฤติการณ์ดังกล่าวก็มักจะทำลายสถาบันเสรีประชาธิปไตย เพราะสังคมที่มีความเคยชินอยู่กับความสะดวกสบายซึ่งความมั่นคงในชีวิตได้รับการประกันอยู่มากพอสมควรจะประสบความวุ่นวายอย่างมาก ถ้าเกิดกรณีเศรษฐกิจตกต่ำและทำให้รายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ลดลงอย่างมาก จนทำให้มองเห็นว่าชีวิตไม่มีหลักประกันอีกต่อไปแล้ว การต่อสู้ระหว่างชนชั้นซึ่งลดลงไปเพราะการพัฒนาทางวิชาการนั้นก็อาจจะรุนแรงขึ้นมามาก คือ กลุ่มมวลชนซึ่งถูกกระทบกระเทือนจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจจะทำการต่อต้านอย่างรุนแรงต่อกลุ่มชนส่วนน้อยที่ยังคงมีชีวิตอยู่อย่างสบายชนชั้นกลางซึ่งกลัวว่าสามัญชนจะก่อการปฏิวัติด้วยวิธีรุนแรงนั้นก็มีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจเผด็จการ ทั้งเพื่อป้องกันและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของฝ่ายตน การก่อตั้งพรรคนาซีในเยอรมันก็อยู่ในข่ายกรณีนี้

ประการที่ 2 คือ มีบางทฤษฎีซึ่งเน้นถึงหลักจิตวิทยาที่ยืนยันว่า ความก้าวหน้าทางวิชาการจะทำให้การขัดแย้งทางด้านจิตใจรุนแรงขึ้น คือ จะมีผลในทางกลับกันกับความขัดแย้งทางสังคมและเศรษฐกิจซึ่งลดลง และ

จะเป็นแหล่งใหม่ของการใช้วิธีการรุนแรงสังคมพัฒนาแล้วจะเข้าสู่โลกแห่งการไม่อาจปรับตัวได้อะไรคือความต้องการที่แท้จริงและสังคมเช่นนี้เป็นสังคมที่มีการตกแต่งมากขึ้นทุกที จนมนุษย์รู้สึกเป็นคนแปลกหน้าต่อกันทุกทีเช่นกัน ข้ออ้างที่ว่า เป็น “สังคมแห่งการบริโภค” (Société de consommation) นั้น ก็ให้ความพอเพียงแก่ความต้องการประเภทฉาบฉวยและอันคับข้องเท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากการโฆษณา แต่ความต้องการปัจจัยสี่แล้วยังคงไม่เพียงพออยู่นั่นเอง และรู้สึกจะรุนแรงกว่าในสังคมด้อยพัฒนาเสียอีกด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดการขัดแย้งกันอย่างรุนแรงระหว่างสัญญาตมของมนุษย์กับโลกแห่งการตกแต่ง ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์จะถูกระบบบังคับให้มีลักษณะตกแต่งไปด้วยในขณะที่มนุษย์แสวงหาความจริงหรือความบริสุทธิ์ กรณีดังกล่าวอาจนำไปสู่ความรุนแรงได้ เช่น สงคราม การปฏิวัติและเผด็จการ เรื่องที่กล่าวนี้อาจจะเกินไปบ้างแต่ก็น่าจะพิจารณากันด้วย

ข. ความซับซ้อนของปัญหาและสถาบันนักวิชาการ

ตามที่ได้อ้างว่าการพัฒนาทางวิชาการจะยกระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนซึ่งจะมีผลทางด้านบวกสำหรับเสรีประชา-

ธิปไตยนั้น แต่ก็มีอีกฝ่ายหนึ่งมองเห็นว่า การพัฒนาทางวิชาการจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากขึ้น และบางคนคิดว่าความเห็นของฝ่ายหลังน่าจะเป็นจริงได้มากกว่าฝ่ายแรก คือว่า ความเข้าใจที่แท้จริงของประชาชนได้ลดลง แทนที่จะเพิ่มขึ้น ประชาธิปไตยที่แท้จริงจะลดบทบาทลงไป ความคิดดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันกว้างขวางในปัจจุบัน สมาคม Jean-Moulin ในฝรั่งเศสได้กล่าวไว้เมื่อปี 1961 ว่า “ระหว่างประชาชนกับอำนาจทางการเมืองที่มาจากประชาชนนั้น ความจำเป็นทางวิชาการได้เข้ามาปักก้นอยู่ตรงกลาง”³ ความเจริญทางวิชาการได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบากยิ่งขึ้นในการตัดสินใจ จึงจำต้องหันมาพึ่งพานักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้เดียวที่มีความสามารถและเข้าใจได้ เราจึงเข้ามาสู่ยุค “สังคมผู้เชี่ยวชาญ”

อย่างไรก็ดี ก็ไม่ควรให้ความสำคัญกับแนวความคิดของฝ่ายหลังมากเกินไปเพราะปัญหาทางการเมืองในสมัยกลางแม้ว่าจะง่ายกว่าและมีเทคนิคน้อยกว่า ก็ยังคงยากที่จะเข้าใจในหมู่มวลชนส่วนใหญ่ ในสมัยนี้แม้ความยุ่งยากลำบากของปัญหาจะเพิ่มขึ้น แต่ระดับความเข้าใจของมนุษย์ก็เพิ่มขึ้นด้วย

ปัจจุบันการวางแผนละเอียดแต่ละด้านจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ แม้การที่จะอธิบายต่อรัฐสภาและต่อสาธารณชนถึงรายละเอียดของแผน และการใช้แผนเศรษฐกิจอย่างละเอียด อาจทำได้ยาก แต่มีทางทำได้โดยอธิบายหลักการและทางเลือกขั้นพื้นฐานให้แจ้งชัด รวมทั้งความสำคัญด้วย เพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ตัดสินใจเลือกหนทางดำเนินการที่จะก่อประโยชน์แท้จริงต่อไป

ค. การที่ระบบราชการมีอำนาจมากขึ้น

ความก้าวหน้าทางวิชาการทำให้อำนาจของรัฐบาลเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอน เพราะทำให้ฝ่ายรัฐบาลสามารถบริหารการปกครองได้สะดวกทั่วประเทศโดยไม่ต้องพะวงเรื่องระยะทาง จึงทำให้มีการใช้ระบบรวมอำนาจมากขึ้น ซึ่งลดความสำคัญของอำนาจบริหารของส่วนท้องถิ่นและลดเสรีภาพของประชาชนลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าทางวิชาการได้ทำให้ฝ่ายรัฐบาลมีวิถีทางหลายอย่างที่จะบีบบังคับต่อประชาชน โดยที่ประชาชนไม่อาจต่อต้านได้ ท้ายที่สุดจะเห็นว่าเทคนิคของการโฆษณาชวนเชื่อเป็นทางหนึ่งที่ฝ่ายบ้านเมืองใช้เป็นวิถีทางบีบบังคับที่มีผลมากเช่นกัน

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางวิชาการมี

แนวโน้มที่จะทำให้รัฐและการบริหารของรัฐ และของพรรคการเมือง สหพันธ์ สมาคม และบริษัทการค้า เป็นองค์การขนาดมหึมา และจำเป็นต้องใช้ระบบสายการบังคับบัญชา รัฐบาลและข้าราชการมีอิทธิพลอย่างมากต่อ ประชาชนผู้เป็นสมาชิกในสังคม เบื้องหลัง สถาบันเสรีประชาธิปไตยจะปรากฏว่า อำนาจ ที่แท้จริงอยู่ในมือของ “ข้าราชการ” ผู้นำทาง

การเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตยสามารถ ควบคุมและสั่งการ “ข้าราชการ” เหล่านี้ ได้ถ้าจะทำได้จริงๆ และก็ได้ดีด้วย แต่ก็เป็นที่แน่นอนว่าฝ่ายข้าราชการมักจะต่อต้านกลุ่ม นักการเมืองอยู่บ่อยๆ เพื่อที่ตนเองจะได้มี อิสระในการตัดสินใจได้ด้วย สถาบันประชาธิปไตยจะอ่อนแอลงตราบดีที่ระบบราชการมี ความเหนียวแน่นและมีอิสระในการตัดสินใจสูง

หนังสืออ้างอิง

1. M. NIVEAU, *Histoire des faits économiques contemporains*. Paris, 1969.
2. F. PERROUX, *Le capitalisme*, (Coll. “Que sais-je?”, PUF, Paris.
3. J.K. GAILBRAITH, *Le capitalisme américain*, tr. fr., 1959 et *le nouvel Etat industriel*, 1968
4. R. ARON. *Dix-huit leçons sur la société industrielle* Editon Gallimard, Paris, 1962
5. R. ARON, *La lutte des classes*, Edit. Gallimard, Paris, 1964.
6. W.W. ROSTOW, *Les étapes de la croissance économique*, Paris, 1962
7. M. DUVERGER, *Institutions politique et droit constitutionnel*, PUF, Paris,
8. M. DUVERGER, *Sociologie politique*, PUF, Paris, 1963.
9. J. TOUCHARD (et autres), *Histoire des idées politiques*, PUF, Paris, 1967.